

QISHLOQ XO‘JALIK TERMINLARINI O‘GIRISHDA QO‘LLANILADIGAN TARJIMA TEXNIKALARI

Ulugbekova Marjona Ulugbekovna
O‘zDJTU 2-kurs magistranti
Ilmiy rahbar: f.f.d (PhD),
Baxtiyarov Muxtorjon Yakubovich

Annotatsiya; *Qishloq xo‘jaligining va ayniqsa, an‘anaviy qishloq xo‘jaligining qiymati, shuningdek tarjima sohalarida eng muhim sohalardan biri sifatida, yashash darajasi, zamonaviy qishloq xo‘jaligiga o‘tish, yuqori texnologik vositalar, uskunalar va mexanizmlar, CAT vositalari va raqamli qurilmalar yordamida yaratilayotgan natijalar bilan belgilanadi. Bu natijalar vaqt o‘tishi bilan va jamiyatdagi o‘sish, yashash darajasi va mahalliy, mintaqaviy, milliy va xalqaro savdoning rivojlanishi orqali o‘lchanadi.*

Kalit so‘zlar: *Tarjima, qishloq xo‘jaligi, agroximya, kommunikatsiya, inson, maxsus, texnik, terminologiya.*

Qabilalararo, etnikalararo, madaniyatlararo va davlatlararo munosabatlarning qadimgiligi va turli xalqlarning tillari o‘rtasidagi farqlar sababli tarjimaga ehtiyoj uzoq vaqt davomida mavjud bo‘lgan. Tarjimonlar tarixi davomida rasmiy tarjima ta‘limi paydo bo‘lgan, bu esa odamlar tomonidan amalga oshirilgan. Buning uchun ular manba tili va maqsad tilini bir vaqtning o‘zida bir darajada o‘rganishlari zarur edi, bu esa faol tilaro muloqotga ega bo‘lgan sohalarda kam uchramaydi. Hozirgi davrda inson faoliyatining ko‘plab sohalarida chuqur maxsuslashtirish sababli, maxsus tarjimalar odatda tarjima yoki keng lingvistika bilimiga ega bo‘lmagan, balki no-texnik, tibbiyot yoki filologiya gumanitar sohalarida bilimiga ega bo‘lgan odamlar tomonidan amalga oshiriladi. Atamalar va tarjima tili bilimiga ega bo‘lganlar buni amalga oshirishi mumkin.

Bir terminologik sohadagi tarjima og‘zaki yoki yozma bo‘lishi mumkin, va terminologik tarjimonlar ham og‘zaki yoki yozma mutaxassis sifatida maxsuslashtirishi mumkin. Hozirgi kunda O‘zbekistonda sanoat, qishloq xo‘jaligi, fan, texnologiya, madaniyat va sport kabi sohalarning rivojlanishi o‘zbek tilidagi terminologik lug‘atni har kun orttirib bormoqda. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligi va fanlar bilan bog‘liq atamalar o‘zbek tilida paydo bo‘lmoqda. Ular asosan tarjima jarayonida va original asarlarni yaratishda shakllanadi. Ular o‘zlarini ifodalovchi tushuncha bilan birga olinadi, ammo olingan tillarda leksik ma‘noga ega bo‘lmaydi. Lug‘atning muayyan qismi atamalardan iborat. Atamalar esa muayyan sohalar bilan bog‘liq tushunchalarni ochiq ifodalovchi so‘zlardir, ammo bu so‘zlarning qo‘llanilishi faqat shu sohadagi insonlarga ma‘lum va tushunarli bo‘ladi. Buni qishloq xo‘jaligi atamalari misoli sifatida keltirishimiz mumkin.

“Agrar soha” haqida toxtalar ekanmiz, ushbu tuzilmada tarjima sifat qozon va ot so‘zidan iborat. "Ishlab chiqarish" so‘zi "agrotexnika" ma‘nosini faqat o‘rganilayotgan terminologik sohada - qishloq xo‘jaligida - oladi. Biosfera (bio... va yunoncha sphaira - sfira) - bu yerda yashovchi organizmlar tarqatilgan yer qobig‘idir.

Biosferaning tarkibi va energiyasi undagi yashovchi organizmlarning faoliyati bilan bog‘liq. J.B. Lamerk biosfera haqida "hayot qobig‘i" degan birinchi g‘oyani bildirgan. "Biosfera" termini ilm-fanga avstraliyalik geolog E. Zyuss (1875) tomonidan kiritilgan. Shuni ta’kidlash lozimki, rus olimi V.I. Vernadskiy (1926) biosfera nazariyasi to‘g‘risida to‘liq ma’lumotlar taqdim etgan. Agronomiya atamasini tarjima qilayotganda biz transkripsiyani ishlatganmiz. Transliteratsiya "plantatsiya" guruhidagi atamalarni tarjima qilish usullaridan biridir: ekofiziologik - ekofiziologik. Alfa alfa atamasining tarjimasida esa ekvivalentni tanlaymiz. "Tanlov" guruhidagi bunday atamalar, nasl - nasl va nav - nav so‘zlari tarmaqda polisemiya ega. Ikki komponentli atamalar nav - belgini hosil qiladi. Navlar va navlar to‘plami - ko‘p holatlarda ishlatiladiganlardan tashkil topgan. So‘zlar qo‘shilganida, ular yangi ma’no kasb etadi va atama hosil qiladi. Inbred ikki komponentli atamaning birinchi komponentini, chiziq - inbred chizig‘i tarjima qilish uchun biz Ikkinchi komponentni tanlab ekvivalentni tanlash usuli qo‘llaniladi. Shunday qilib, butun atama "Turli-tumanlik testi" aralash tarjimasida hisoblanadi. O‘zgarishlar - o‘zgaruvchanlik, yo‘l-yo‘riq - yo‘l-yo‘riq atamalarini ekvivalent tanlash usuli yordamida tarjima qildik. Barqarorlik - barqarorlik atamasini tarjima qilishda transliteratsiya usulidan foydalandik. "Sinov" termini umumiy lug‘atga kiradi. Tarjima qilayotganda, leksik kengayish bilan ekvivalent tanlash usulidan foydalandik. Morfologik ta’rif esa biz morfologik ta’rifni qidiruv usuli orqali tarjima qildik. Ushbu guruhda DUS qisqartmasi ham mavjud.

Bundan tashqari, tahlil qilingan materialda juda monoleksemik atamalar va nisbatan kichik ko‘plik soni topildi. Ikki yoki undan ko‘p komponentlardan iborat terminologik birliklar qishloq xo‘jaligi atamalariga xos bo‘lib, ularning ko‘plari termin bo‘lmagan oddiy so‘zlardan iborat. Gapning asosiy tarkibiy qismini tashkil etuvchi atama - bu ot. Qishloq xo‘jaligi terminologiyasida o‘rganilgan leksik birliklar soni katta. Bunga asoslanib, tahlil qilingan atamalarning ko‘p qismlari tarjima qilinadi. Ko‘pincha tarjima usullari o‘rtasida tanlov yuzaga keladi.

Muayyan holatlarda ekvivalentlar, izlar qoldirib, atamalarni genitiv holda tarjima qilish bilan bog‘liq holatlar uchraydi. Aniq ma’noni aniqlashda, mohiyat va haqiqat o‘rtasidagi nomuvofiqlik mavjud bo‘lganda, figura tarzidagi tarjima murakkab atamalar uchun qo‘llaniladi. Tarjima jarayonida so‘zning tartibi manba tili va maqsad tili tizimlaridagi farqlarga bog‘liq ravishda o‘zgaradi. Qisqartmalar tadqiqot materialida juda keng tarqalgan. Bizning tahlil natijalarimiz bunga imkon berdi. O‘rganilgan qisqartmalar rus tilida ekvivalent qisqartmalarga ega emas. Ularni rus tiliga tarjima qilishning quyidagi yo‘llarini taklif qilishimiz mumkin:

- transliteratsiya;
- qisqartmani tarjima qilishda decoding va yangi qisqartmalar yaratish;
- qisqartmalarni tarjimada decoding qilish va istalgan kontekstda qo‘llash;
- to‘liq shakl shaklidagi tarjima matni;
- tarjima jarayonida qisqartmani ochish va yangi qisqartma yaratish;
- tarjima qilish jarayonida qisqartmalarni va tarjima qilingan komponentlardan iborat qo‘llash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Barxudarov L.S. So‘zning kontekstual ma'nosi va tarjimasida. - M., 2004 yil.

2. Borisova L. I. Ingliz-rus fanining leksik xususiyatlari texnik tarjima. - M., 2001. - b. 14-21.
3. Breus E.V. Ingliz tilidan tarjima nazariyasi va amaliyoti asoslari rus tiliga. - M., 2003.
4. Vinogradov V.S. Tarjimashunoslikka kirish. - M.: IOSO RAO, 2001.
5. Voloshin E.P. Ingliz tilining leksik tizimidagi qisqartmalar. - M., 2005.
6. Goncharov B. A. Qisqartmalarning tipologiyasi va tarjimasi masalasi haqida ingliz tilidagi ilmiy va texnik adabiyotlar. - Kiev, 1991. - b. 15-26.
7. Ermolovich D. I. Professional tarjima asoslari. - M., 2004 yil.
8. Kazakova T.A. Tarjimaning amaliy asoslari. - M: "Soyuz", 2005.
9. Komissarov V.N. Ilmiy va texnikaning lingvistik asoslari tarjima. - M., 1980 yil.